विविध आजारांबाबतची प्राथमिक लक्षणे व उपाय योजना

चिकण गुनिया बाबतची प्राथमिक लक्षणे व उपाय योजना

अ. क्र.	आजाराचे नाव	कारणे	चिन्हे आणि लक्षणे	उपाय योजना	प्रतिबंधक उपाय
१	चिकण गुणिया (विषाणुंमुळे होणारा हा आजार आहे.)	दुषित डास चावल्यामुळे	अचानक ताप येणे	ताप उतरविण्याचे औषध घेणे.	लस उपलब्ध नाहीत
			लस ग्रंथीचा आकार वाढलेला असतो.	रोग्यास स्वतंत्र ठेवावे.	घरामध्ये जास्त दिवस पाणी ठेवु नये.
			लाल व तपकेरी रंगाचे त्वचेवर दिसणारे ठिपके	द्रव पदार्थ भरपुर खाण्यास द्यावे.	घरातील पाणी साठविण्यसाठी भांडी,रांजण, हौद आठवडयातुन एका दिवशी स्वच्छ धुवुन ठेवावीत.
			त्वचेवर उठणाऱ्या लहान लहान फुटकुळया.	त्वचेची काळजी घ्यावी.	झोपताना मच्छरदानी डास पळविणारे लिक्विड, धुप, आगरबत्ती, क्रिमचा वापर करावा.
			पापण्या व डोळयावरील म्युकस मेंम्ब्रेन च्या आवरणाला संसर्ग होणे.	डॉक्टरांच्या आदेशांप्रमाणे ॲटीबायोटीक्स व सांधेदुखी वर वेदनाशामक औषधोपचार घ्यावे.	कायमस्वरुपी पाणी साठविलेल्या डासोत्पत्ती स्थानकात डास अंडी भक्षक गप्पी मासे सोडावेत.
			६.काही वेळेस रक्तश्रावाची चिन्हे लक्षणे दिसतात.		

पोलिओ बाबतची प्राथमिक लक्षणे व उपाय योजना

अ. क्र.	आजाराचे नाव	कारणे	चिन्हे आणि लक्षणे	उपाय योजना	प्रतिबंधक उपाय
२	पोलिओ	रक्त संक्रमणाने जर त्यात व्हायरस असतील तर	बऱ्याच केसेस ओळखु येत नाहीत.	काटेकोर स्वतंत्र ठेवुन विलगीकर तंत्र पाळणे.	साल्क किंवा सॅबिनची लस देवुन
			ताप येणे	सुरुवातीच्या काळात ताप असतो तो कमी करण्यासाठी उपचार करावेत.	वैयक्तीक व सर्वजनिक स्वच्छता
			डोकेदुखी असणे		
		रोग्यांच्या क्रिंवा कॅरिअर्स च्या नाकातील घशातील स्त्रावाशी किंवा मलाशी प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष संपर्क झाल्यास	गुंगी येते, मान ताठर बनते, रोगी चिडचिडा बनतो.	वसनांच्या स्नायुवर परिणाम होवुन रोगी दगावु नये म्हणुन कृत्रिम श्वासोच्छवासाचे मशिन तयार ठेवावे.	मलमुत्राची योग्य विल्हेवाट
			मज्जातंतुवर परिणाम होतो व अवयव लुळे पडतात.	फिजिओथेरपी द्यावी	

मलेरिया बाबतची प्राथमिक लक्षणे व उपाय योजना

अ. क्र.	आजाराचे नाव	कारणे	चिन्हे आणि लक्षणे	उपाय योजना	प्रतिबंधक उपाय
३	मलेरिया	ॲनाफिलिस डासांच्या मादीपासुन प्रसार होतो.	प्रथम दातांवर दात आपटतात सर्व अंग थरथरते, कितीही पांघरुणे घेतले तरी थंडी आवरत नाही.	रोग्यास संपुर्ण विश्रांती द्यावी, थंडी वाजते त्यावेळेस गरम कपडे घालावेत, दारे खिडक्या बंद करावीत.	डासांचा नायनाट करुन मच्छरदानीचा वापर करुन
			ताप येतो जवळ जवळ १०२ ते १०३ फॅ.पर्यंत चढतो. रोगी अंगावरचे गरम कपडे बाजुस सारतो.	तापाच्या वैळेस गरम पांघरणे, रोगनिदान गरम कपडे काढुन पातळ, सुती कपडे घालावेत,गार पेय पिण्यास द्यावे.	सार्वजनिक स्वच्छता ठेवुन रोगाचा प्रतिबंध करता येतो
			भरपुर घाम येऊन ताप उतरतो, त्यानंतर रोग्यास थकवा येतो व झोपुन जातो.	घामाचे ओले कपडे काढुन घाम पुसावा, कोरडे सुती कपडे घालावेत, उत्तेजक पेय द्यावे व आरामशिर झोपावावे	केसेस शोधुन काढुन त्यांना योग्य उपचार द्यावे.

डेंग्यु रोगाबाबतची प्राथमिक लक्षणे व उपाय योजना

<table>
<tr><th>अ. क्र.</th><th>आजाराचे नाव</th><th>कारणे</th><th>चिन्हे आणि लक्षणे</th><th>उपाय योजना</th><th>प्रतिबंधक उपाय</th></tr>
<tr><td rowspan="6">४</td><td rowspan="6">कारणीभुत जंतु (डेंग्यु व्हायरस) डेंग्यु फिवरलाच ब्रेक बोन फिवर असेही म्हणतात</td><td rowspan="2">दुषित डास चावल्यामुळे</td><td>एकाकी तिव्र ताप येणे</td><td>तीव्र तापाच्या आवस्थेत रुग्णाने बिछान्यावर पडुन विश्रांती घेणे.</td><td>घरामध्ये जास्त दिवस पाणी साठवुन ठेवु नये</td></tr>
<tr><td>तीर्व डोके दुखी, सांधे दुखी, स्नायु दुखी.</td><td rowspan="3">शरीराचे तापमान ४० च्या कमी ठेवण्यासाठी ओल्या कपडयाने अंग पुसने व ताप कमी करण्यासाठी गोळया देणे.</td><td>पाणी साठे दुहेरी कपडयाने झाकुन ठेवावे जेणे करुन डास पाण्यावर बसुन अंडी घालणार नाहीत.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">एडीस इजिप्ती व एडिस अलबोपिक्टस या डासांचे वाढलेले प्रमाण आणि पर्यावरणात असलेले डेंग्यु वितरण</td><td>उलटया होणे, अंगावर लालसर पुरळ येणे.</td><td rowspan="2">कायमस्वरुपी पाणी साठविलेल्या डासोत्पत्ती ठिकाणी डास अंडी भक्षक मासे सोडावेत.</td></tr>
<tr><td>रक्तश्रावयुक्त डेंग्युमुळे त्वचेखाली रक्तश्राव होणे.</td></tr>
<tr><td>रक्ताची उलटी होणे</td><td rowspan="2">तोंडावाटे द्रव पदार्थ व क्षार देणे.</td><td>नाल्या साचलेली पाण्याची डबकी वाहत्या कराव्यात अथवा डबकी भरुन टाकुन बंद कराव्यात.</td></tr>
<tr><td>काळसर व रक्त मिश्रीत संडास होणे, मृत्यु संभवणे.</td><td>ताप आल्यास नजीकच्या शासकीय दवाखाना/ प्राथमिक आरोग्य केंद्र / उपकेंद्र /ग्रामीण रुग्णालयात जावुन तपासणी करुन रक्त नमुना देऊन उपचार घ्यावा.</td></tr>
</table>

गॅस्ट्रो रोगाबाबतची प्राथमिक लक्षणे व उपाय योजना

अ. क्र.	आजाराचे नाव	कारणे	चिन्हे आणि लक्षणे	उपाय योजना	प्रतिबंधक उपाय
५	गॅस्ट्रो एंटेराटीस (कारणीभुत जंतु कॉलीफॉर्म बॅसिलॅय	रोग्याच्या मलापासुन संसर्ग पसरतो	एक सारख्या उलटया होणे.	बिछान्यात झोपवुन ठेवावे.	लस उपलब्ध नाही.
			भरपुर व पातळ पाण्यासारखे अतिसार होतात.	स्वतंत्र ठेवावे.	माहित असलेल्या रुग्णापासुन दुर रहावे.
		दुषित अन्न पाणी, दुध पिल्याने	शरीरातील पाण्याचे प्रमाण कमी झाल्यामुळे जलकमतरता होणे	मलाचे जंतुरहितीकरण करुन मगच विल्हेवाट लावावी.	वैयक्तीक स्वच्छता ठेवणे.
			निस्तेजपणा वाढत जाणे.	मऊ भातवरण, चहा, कॉफी, सरबत, फळांचा रस द्यावा.	वातावरणाची स्वच्छता ठेवणे.
		इतर कॅरिअर्स	डोळे खोल जातात, टाळु खोल जाते, त्वचा सुरकुतते	डॉक्टरी आदेशानुसार औषधे द्यावीत.	अन्न हताळणाऱ्यांची ठराविक अंतराने तपासणी करणे.
			मुल अगदी गर्भगळीत होऊन टॉक्सीक दिसु लागते, तापही असतो.	घरगुती उपाय जलसंजीवनी करुन द्यावी.	

सर्पदंश बाबतची प्राथमिक लक्षणे व उपाय योजना

अ. क्र.	आजाराचे नाव	कारणे	चिन्हे आणि लक्षणे	उपाय योजना	प्रतिबंधक उपाय
६	सर्पदंश	विषारी साप चावल्यामुळे (उदा: नाग, मण्यार, घोणस, फुरसे इ.)	रुग्ण काहीतरी चावल्याचे सांगतो.	विष शरीरात भिनु नये म्हणुन ताबडतोब जखमेच्या वरच्या बाजुस आवळपटटी बांधावी मात्र आवळपटटी १०-१५ मिनीटांनी सोडावी म्हणजे खालच्या अवयवास रक्त पुरवठा होईल.	सर्प प्रतिविष लस घेण्यास सांगावे.
			चावलेल्या जागी एका बोटाच्या अंतराने दोन दंत व्रण दिसतात.		
			चावलेल्या जागी वेदना होतात व तो भाग सुजतो.		Avil सारखे औषध द्यावे.
			चावलेली जागा काळी पडते व व्रणाच्या ठिकाणी रक्त साकळते. काही वेळा रक्त स्त्रावही होत असतो. उलटया होतात.	दंतव्रणाच्या ठिकाणी स्वच्छ तिक्ष्ण धारदार वस्तुन उदा: चाकु,सुरीने तीन चार उभ्या खाचा चिरा पाडाव्यात म्हणजे तेथील विष बाहेर पडेल.	धनुर्वात प्रतिबंध लस घेण्यास सांगावे.
			श्वसन नाडी जलदपणे नंतर नाडी एकदम मंदावते.	शक्य तितक्य लवकर वैद्यकिय मदत द्यावी.	धनुर्वात प्रतिबंध लस घेण्यास सांगावे.
			शक्तिपात मज्जाघाताची लक्षणे उदा: अं गार पडणे, घाम येणे, तहान लागणे, निस्तेज दिसणे वगैरे दिसुन येतात.	मज्जाघात असेल तर त्यावरील उपाय करावेत. पायाखाली उशी ठेवावी. रोग्यास उबदार ठेवावे.	